

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Медичний інститут

Кафедра анатомії, клінічної анатомії, патоморфології та судової медицини

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНАТОМІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ТА ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 «Психологія»

Розробник		Вікторія ПШИЧЕНКО
В.о. зав. кафедри розробника		Вікторія ПШИЧЕНКО
Гарант освітньої програми		Ніна МИРОПОЛЬЦЕВА
В.о директора НН МІ		Наталія ТЕРЕНТЬЄВА
Начальник НМВ		Сергій ШКІРЧАК

Миколаїв – 2023 рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Анатомія нервової системи та психофізіологія	
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки	
Спеціальність	053 «Психологія»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Сімейна психологія з основами психотерапії	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень вищої освіти	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	5-й	
Навчальний рік	2024-2025	
Номери триместрів:	Денна форма	Заочна форма
		15-й
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	5.0 кредитів / 150 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
		8 год. 8 год. 134 год.
Відсоток аудиторного навантаження	11%	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		
Форма підсумкового контролю	15-й триместр – залік	

2. Мета, завдання та заплановані результати навчання

Метою викладання навчальної дисципліни «Анатомія нервової системи та психофізіологія» є: засвоїти особливості будови та функціонування різних відділів нервової системи людини, формувати розуміння єдності будови організму і його функцій; формування у здобувачів вищої освіти системи наукових знань про цілісність нервової системи, її особливе значення у регулюванні всіх процесів життєдіяльності організму та поведінки: ознайомити студентів з фізіологічними механізмами психічних процесів, в основі яких лежить нервова регуляція організму.

Завдання:

* сформувати у здобувачів уявлення про розвиток наукових поглядів щодо будови та еволюції нервової системи;

*ознайомити здобувачів зі структурами НС та принципами анатомічного дослідження;

*розкрити майбутньому фахівцю необхідні фундаментальні знання про мозкові механізми психіки та поведінки, розуміння психіки як системне явище, представленому на суб'єктивному, нейрофізіологічному і молекулярно-генетичному рівнях;

*ознайомити здобувача з основними типами застосування методів дослідження структурно-фізіологічних аспектів ЦНС у психолого- і медико- діагностичних цілях;

*виявлення нейропсиходинамічних закономірностей в діяльності індивіда та аналізувати суть психофізіологічних явищ, процесів і станів людини.

Компетентності та програмні результати навчання

Згідно з вимогами стандарту навчальна дисципліна «Анатомія нервової системи та психофізіологія» забезпечує набуття студентами наступних компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК) – ЗК1, ЗК4, ЗК7, ЗК9 ОПП:

ЗК1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

Загальні компетентності (ЗК), визначені закладом вищої освіти: ЗК12 ОПП:

ЗК12. Здатність до особистісного розвитку, розвитку особистісного потенціалу, самовдосконалення.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК) – СК1, СК2, СК4, СК9 ОПП:

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням наукововерифікованих методів та технік.

СК9. Здатність дотримуватись у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК), визначені закладом вищої освіти: СК11 ОПП.

СК11. Здатність до ретроспективної, ситуативної та проєктивної рефлексії професійних компетенцій і здібностей, які дозволяють досягати успіху у діяльності сімейного психолога.

Відповідно до освітньо-професійної програми очікувані програмні результати навчання (ПР) включають вміння ПР1, ПР4, ПР5, ПР7, ПР10, ПР11 ОПП:

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

Програмні результати навчання (ПР), визначені закладом вищої освіти: ПР13 ОПП:

ПР13. Розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та, за потреби, визначити зміст запиту до супервізії.

3. Програма навчальної дисципліни

Організація навчального процесу здійснюється за європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС).

Програма навчальної дисципліни складається з двох інформаційних блоків:

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК 1 АНАТОМІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ

Тема 1. Вступ в науку «Анатомія центральної нервової системи та психофізіологія». Предмет, задачі та методи дисципліни «Анатомія і еволюція нервової системи людини»; історичний нарис розвитку анатомії центральної нервової системи. Історія розвитку та дослідження анатомії центральної нервової системи та вищої нервової діяльності. Основні наукові відкриття, їх етапи і хронологія.

Тема 2. Загальна морфо-функціональна характеристика органів центральної нервової системи.

Загальні відомості про нервову систему. Функціональна характеристика нервової тканини та нервової системи. Центральна та периферійна нервові системи, їх єдність. Рефлекс та рефлекторна дуга – основна форма нервової діяльності. Біла та сіра речовини нервової системи. Нейрон – структурна та функціональна одиниця нервової тканини. Будова нервових закінчень, нервового волокна, нервів та нервових вузлів (гангліїв). Основні фізіологічні процеси, подразливість, збудливість. Синапс як функціональний контакт між мембранами збудливих тканин. Центральні збуджуючі і гальмівні синапси, їх роль в функціонуванні ЦНС. Перешкоди в синаптичній передачі. Функціональне значення хімічних синапсів в інформаційній діяльності ЦНС. Сучасні дані про роль синапсів у розвитку мозку та його сенсорних систем.

Спинний мозок, його розміщення, будова і функції, сіра та біла речовини, передні і задні корінці, утворення спинномозкових нервів, нервових сплетень, оболонки спинного мозку. Основні нерви сплетень, зони іннервації.

Стовбур головного мозку: еволюція, структура, функції. Оболонки головного мозку, простори, відростки, пазухи. Рефлекторна діяльність стовбура мозку. Основні рефлекторні центри: серцево-судинний, дихальний, вестибулярний, захисний, харчовий та ін. Провідникова діяльність стовбура мозку: висхідні і низхідні шляхи. Роль стовбура мозку у регуляції рухової функції організму. Взаємодія з мозочком, спинним і кінцевим мозком в регуляції рухової функції організму. Церебрально-спинальна рідина. Анатомічна будова «малого» мозку.

Мозочок: анатомія та фізіологія мозочка. Патології мозочка: атаксія, атонія і гіпотонія, астазія, скандована мова, адіадохокінез.

Проміжний мозок: будова відділів у зв'язку з функцією. Зоровий горб (таламус). Гіпоталамус. Сірий горб. Сосочкові тіла. Колінчасті тіла (метаталамус). Епіталамус. Третій шлуночок. Функції проміжного мозку. Гіпоталамус (підбугір'я) як вищий підкірковий центр вегетативної нервової системи. Значення підбугір'я в регуляції вегетативних функцій організму, терморегуляції, біологічних мотивацій і емоцій. Секреторні функції гіпоталамуса. Гіпоталамо-гіпофізарна система і її функції. Механізми харчової поведінки. Відкриття центрів голоду і насичення в гіпоталамусі. Статева поведінка. Критичні періоди статевої диференціації. Статеві особливості когнітивної діяльності. Біологічні основи сексуальної поведінки. Сітчастий утвір (ретикулярна формація) стовбура мозку, його функції.

Лімбічна система. Аферентні й еферентні зв'язки лімбічної системи. Функції лімбічної системи

Тема 3. Загальна морфо-функціональна характеристика периферичної нервової системи. Спинномозковий вузол, локалізація та загальний план будови. Основні тканинні елементи спинномозкового вузла. Передні та задні корінці спинномозкового вузла. Периферійний нерв, тканинний склад, оболонки. Поняття про гематоенцефалічний бар'єр.

Характеристика вегетативного відділу нервової системи. Функціональні відмінності соматичного відділу від вегетативного відділу нервової системи. Центральне представництво симпатичного та парасимпатичного відділів нервової системи. Складові частини периферійного відділу вегетативної нервової системи. Вегетативні ганглії, їх локалізація та функції. Уявлення про рефлекторні дуги. Характеристика різних видів рефлекторних дуг. Відмінності соматичної рефлекторної дуги від вегетативної. Особливості будови еферентної частини вегетативної рефлекторної дуги. Прегангліонарні волокна, їх локалізація, характеристика та функції. Постгангліонарні волокна, їх локалізація, характеристика та функції.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК 2 ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

Тема 4. Психофізіологія як наука на сучасному етапі розвитку. Методи психофізіологічних досліджень. Предмет та завдання психофізіології, взаємозв'язок з іншими науками. Методи психофізіологічних досліджень: електро- і магнітоенцефалографія; метод викликаних потенціалів; визначення електричної активності шкіри; ресстрація показників серцево-судинної системи; показники активності м'язової та дихальної систем; вивчення реакції очей; поліграфічні дослідження.

Тема 5. Психофізіологія мови. Фізіологічні основи мовної функції. Центри мови.

Вербальний і невербальний компоненти мови. Вчення Нобелівського лауреата І.П.Павлова про другу сигнальну систему дійсності. Периферичні системи забезпечення мови: енергетична, генераторна і резонаторна. Функції мови. Мозкові центри мови. Організація мовної відповіді і контроль мовної діяльності. Мова і функціональна асиметрія півкуль головного мозку. Мовні функції лівої півкулі. Психофізіологічні методи дослідження: ЕЕГ, викликані потенціали, ПЕТ, ЕМГ голосових м'язів. Порушення мови: моторна афазія, аграфія.

Тема 6. Психофізіологія пам'яті. Пам'ять і аналітико-синтетична діяльність.

Визначення поняття «пам'ять». Класифікація видів пам'яті: елементарна і специфічна. Генетична пам'ять. Імунологічна пам'ять. Нейрологічна пам'ять. Генотипічна та фенотипічна пам'ять. Мимовільна, довільна та емоційна пам'ять. Процедурна та декларативна пам'ять. Образна пам'ять. Вербальна, логічна, асоціативна та епізодична пам'ять. Сенсорна пам'ять. Первинна, вторинна та третинна пам'ять. Тимчасова організація пам'яті: іконічна, короткочасна і довгострокова. Фізіологічні теорії пам'яті: Хебба, синаптична, ревербераційна. Біохімічні аспекти пам'яті: «молекули пам'яті». Фізіологічні методи дослідження пам'яті. Порушення пам'яті: амнезії, агнозії, апраксії, афазії.

Тема 7. Психофізіологія уваги.

Визначення поняття «увага». Функції уваги. Типи уваги: мимовільна, довільна (активна, вольова), недовільна. Типи уваги залежно від розміщення об'єкту уваги розрізняють. Основні характеристики уваги: стійкість, концентрація, обсяг, розподіл і переключення. Теорії уваги. Увага і зміни активності організму та різних мозкових структур. Розсіяність та її причини.

Тема 8. Психофізіологія емоцій.

Визначення поняття «емоції». Функції емоцій. Теорії емоцій. Емоціональна напруга. Типи емоцій. Класифікація емоцій за Б. Додоновим. Виникнення позитивних і негативних емоцій. Емоційні стани та адаптація.

Тема 9. Свідомість та мислення.

Визначення поняття «свідомість». Форми виявлення свідомості. Функції свідомості. Самосвідомість. Визначення поняття «мислення». Типи мислення. Форми мислення: поняття, судження, абстрактний висновок. Якості мислення: самостійність, глибина, широта, гнучкість, критичність, швидкість.

Тема 10. Психофізіологія сну.

Сон як вітальна потреба людини. Види сну. Цикли, стадії та фази сну. Особливості ритмів ЕЕГ у фазах швидкого та повільного сну. Фізіологічні зміни під час сну. Сучасні

представлення про природу швидкого і повільного сну, роль швидкого сну в забезпеченні інформаційних процесів мозку. Основні теорії сну. Види сну: періодичний добовий; періодичний сезонний; гіпнотичний; наркотичний; патологічний. Катаlepsія. Сон та гіпноз. Летаргічний сон. Сомнамбулізм. Сновидіння. Порушення сну.

Тема 11. Типи вищої нервової діяльності.

Типи ВНД: сильні, врівноважені, рухливі (живий тип); сильні і неуврівноважені (нестримний тип); сильні, врівноважені, інертні (спокійний тип); слабкі («оранжерейний тип»). Темперамент. Професії для різних типів вищої нервової діяльності. Патологія вищої нервової діяльності: невроз і психоз. Форми неврозу: неврастенія, невроз нав'язливих станів, істерія психастенія.

Структура навчальної дисципліни

Тема	Лекції	Практичні заняття	СРС, в т.ч., індивідуальна	Усього
ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК 1 АНАТОМІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ				
Тема 1. Вступ в науку «Анатомія центральної нервової системи та психофізіологія»	1,0		4,0	5,0
Тема 2. Загальна морфо-функціональна характеристика органів центральної нервової системи.	2,0	1,0	10,0	13,0
Тема 3. Загальна морфо-функціональна характеристика периферичної нервової системи.	1,0	1,0	10,0	12,0
Разом:	4,0	2,0	24,0	30,0
ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК 2 ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ				
Тема 4. Психофізіологія як наука на сучасному етапі розвитку. Методи психофізіологічних досліджень.	0,5	0,5	8,0	9,0
Тема 5. Психофізіологія мови. Фізіологічні основи мовної функції. Центри мови.	0,5	1	14,0	15,5
Тема 6. Психофізіологія пам'яті. Пам'ять і аналітико-синтетична діяльність.	0,5	1	16,0	17,5
Тема 7. Психофізіологія уваги	0,5	0,5	14,0	15,0
Тема 8. Психофізіологія емоцій	0,5	0,5	14,0	15,0
Тема 9. Свідомість та мислення	0,5	0,5	14,0	15,0
Тема 10. Психофізіологія сну.	0,5	1	16,0	17,5
Тема 11. Типи вищої нервової діяльності	0,5	1	14,0	15,5
Разом:	4,0	6,0	110,0	120,0
Усього годин – 150,0. Кредитів ECTS – 5,0	8,0	8,0	134,0	150,0

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№ з.п.	ТЕМА ЗАНЯТТЯ / ПЛАН	Кількість годин
ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК 1 АНАТОМІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ		
1	<p>Тема 1. Вступ в науку «Анатомія центральної нервової системи та психофізіологія»</p> <p>1. Предмет, задачі та методи дисципліни «Анатомія і еволюція нервової системи людини».</p> <p>2. Історичний нарис розвитку анатомії центральної нервової системи. Історія розвитку та дослідження анатомії центральної нервової системи та вищої нервової діяльності. Основні наукові відкриття, їх етапи і хронологія.</p>	1,0
2	<p>Тема 2. Загальна морфо-функціональна характеристика органів центральної нервової системи.</p> <p>1. Загальні відомості про нервову систему.</p> <p>2. Функціональна характеристика нервової тканини та нервової системи.</p> <p>3. Центральна та периферійна нервові системи, їх єдність.</p> <p>4. Нейрон – структурна та функціональна одиниця нервової тканини. Синапс як функціональний контакт між мембранами збудливих тканин.</p> <p>4. Спинний мозок, його розміщення, будова і функції, сіра та біла речовини.</p> <p>5. Стовбур головного мозку: еволюція, структура, функції.</p> <p>6. Мозочок: анатомія та фізіологія мозочка. Патології мозочка: атаксія, атонія і гіпотонія, астазія, скандована мова, адіадохокінез.</p> <p>7. Проміжний мозок: будова відділів у зв'язку з функцією.</p> <p>8. Лімбічна система. Аферентні й еферентні зв'язки лімбічної системи. Функції лімбічної системи</p>	2,0
3	<p>Тема 3. Загальна морфо-функціональна характеристика периферичної нервової системи.</p> <p>1. Спинномозковий вузол, локалізація та загальний план будови. 2. Периферійний нерв, тканинний склад, оболонки.</p> <p>3. Характеристика вегетативного відділу нервової системи. 4. Функціональні відмінності соматичного відділу від вегетативного відділу нервової системи.</p> <p>4. Складові частини периферійного відділу вегетативної нервової системи.</p> <p>5. Вегетативні ганглії, їх локалізація та функції.</p> <p>6. Уявлення про рефлекторні дуги. Характеристика різних видів рефлекторних дуг. Відмінності соматичної рефлекторної дуги від вегетативної.</p> <p>7. Прегангліонарні волокна, їх локалізація, характеристика та функції. 8. Постгангліонарні волокна, їх локалізація, характеристика та функції.</p>	1,0
ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК 2 ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ		
4	<p>Тема 4. Психофізіологія як наука на сучасному етапі розвитку.</p> <p>1. Предмет та завдання психофізіології, взаємозв'язок з іншими и.</p> <p>2. Методи психофізіологічних досліджень;</p>	0,5
5	<p>Тема 5. Психофізіологія мови. Фізіологічні основи мовної функції. Центри мови.</p> <p>1. Вербальний і невербальний компоненти мови.</p>	0,5

	<p>2. Функції мови.</p> <p>3. Мозкові центри мови.</p> <p>4. Організація мовної відповіді і контроль мовної діяльності.</p> <p>5. Мова і функціональна асиметрія півкуль головного мозку.</p> <p>6. Психофізіологічні методи дослідження: ЕЕГ, викликані потенціали, ПЕТ, ЕМГ голосових м'язів.</p> <p>7. Порушення мови: моторна афазія, аграфія,</p>	
6	<p>Тема 6. Психофізіологія пам'яті. Пам'ять і аналітико-синтетична діяльність.</p> <p>1. Визначення поняття «пам'ять». Класифікація видів пам'яті.</p> <p>2. Фізіологічні теорії пам'яті.</p> <p>3. Фізіологічні методи дослідження пам'яті.</p> <p>4. Порушення пам'яті: амнезії, агнозії, апраксії, афазії</p>	0,5
7	<p>Тема 7. Психофізіологія уваги.</p> <p>1. Визначення поняття «увага». Функції уваги.</p> <p>2. Типи уваги.</p> <p>3. Основні характеристики уваги: стійкість, концентрація, обсяг, розподіл і переключення.</p> <p>4. Теорії уваги.</p> <p>5. Увага і зміни активності організму та різних мозкових структур. 6. Розсіяність та її причини.</p>	0,5
8	<p>Тема 8. Психофізіологія емоцій.</p> <p>1. Визначення поняття «емоції». Функції емоцій.</p> <p>2. Теорії емоцій. Емоціональна напруга.</p> <p>3. Типи емоцій. Класифікація емоцій за Б. Додоновим.</p> <p>4. Виникнення позитивних і негативних емоцій.</p> <p>5. Емоційні стани та адаптація.</p>	0,5
9	<p>Тема 9. Свідомість та мислення.</p> <p>1. Визначення поняття «свідомість». Функції свідомості.</p> <p>2. Форми виявлення свідомості.</p> <p>3. Самосвідомість.</p> <p>4. Визначення поняття «мислення».</p> <p>5. Типи мислення. Форми мислення: поняття, судження, абстрактний висновок.</p> <p>6. Якості мислення: самостійність, глибина, широта, гнучкість, критичність, швидкість.</p>	0,5
10	<p>Тема 10. Психофізіологія сну.</p> <p>1. Сон як вітальна потреба людини.</p> <p>2. Види сну. Цикли, стадії та фази сну.</p> <p>3. Сучасні представлення про природу швидкого і повільного сну, роль швидкого сну в забезпеченні інформаційних процесів мозку.</p> <p>4. Основні теорії сну.</p> <p>5. Порушення сну. Катаlepsія. Сон та гіпноз. Летаргічний сон. Сомнамбулізм.</p> <p>5. Сновидіння.</p>	0,5
11	<p>Тема 11. Типи вищої нервової діяльності.</p> <p>1. Типи ВНД.</p> <p>2. Темперамент.</p> <p>3. Професії для різних типів вищої нервової діяльності.</p> <p>4. Патологія вищої нервової діяльності: невроз і психоз.</p> <p>5. Форми неврозу: неврастенія, невроз нав'язливих станів, істерія психастенія.</p>	0,5

		РАЗОМ:
		8,0

4.2. План практичних занять

№ з.п.	ТЕМА ЗАНЯТТЯ	Кількість годин
ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК 1 АНАТОМІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ		
1	Тема 2-3. Загальна морфо-функціональна характеристика органів центральної та периферичної нервової системи	2
ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК 2 ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ		
2	Тема 4. Психофізіологія як наука. Методи психофізіологічних досліджень	0,5
3	Тема 5-6. Психофізіологія пам'яті та мови. Методика дослідження різних видів пам'яті.	2
4	Тема 7-9. Психофізіологія уваги, емоцій. Свідомість та мислення. Оцінка логічного мислення за методикою «відшукування аналогій». Дослідження екстраверсії / інтроверсії і нейротизму.	1,5
5	Тема 10-11 Психофізіологія сну. Типи вищої нервової діяльності.	2
	РАЗОМ:	8,0

4.3. Завдання для самостійної роботи

1. Підготовка до групових занять.
2. Підготовка до написання контрольної роботи.

1. Підготовка до групових занять. На групових заняттях викладач оцінює підготовлені здобувачами вищої освіти виступи, активність на занятті (відповіді на запитання, наведення прикладів з досвіду та обробленої літератури), вміння формулювати та відстоювати свої думки. Робота на груповому занятті оцінюється за наступними показниками: наявність лекційного зошиту, наявність та якість відпрацювання в ньому конспектів за всіма заняттями інформаційного блоку; за підготовлену усну доповідь; за надання правильної усної (письмової) відповіді на поставлене запитання під час заняття, за доповнення.

2. Підготовка до написання контрольної роботи. Написання контрольної роботи є одним із засобів оцінки знань здобувачів вищої освіти. Контрольна робота проводиться відповідно до завершення вивчення дисципліни. Всього навчальним планом передбачено 1 контрольну роботу, що складається з 2 завдань. Студенти отримують питання відповідно до варіанту і мають 40 хв. на розв'язання завдань. Кожне питання у білеті має свою бальну оцінку. В залежності від того, скільки питань розв'язав здобувач вищої освіти, відповідну бальну оцінку він отримує.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Освітній процес при викладанні дисципліни «Анатомія нервової системи та психофізіологія» забезпечується:

Технічними засобами навчання: ноутбук, проектор, інтерактивна дошка

II. Програмним забезпеченням: Power Point, Microsoft Excel, SPSS, платформа дистанційного навчання Moodle 3.9.

III навчальними матеріалами: слайди за темами лекційних та практичних занять (1 комплект), таблиці за темами практичних занять і лекцій (1 комплект).

5. Підсумковий контроль

Перелік питань підсумкового контролю (залік)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК 1 АНАТОМІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ

1. Загальна характеристика та функції нервової системи.
2. Морфологія нейрону.
3. Класифікація нервових клітин.
4. Об'єднання нейронів як один з фундаментальних принципів організації роботи мозку.
5. Типи нейроглії. Характеристика гліальних клітин.
6. Загальні уявлення про розвиток нервової системи.
7. Синапс. Класифікація синапсів.
8. Локалізація медіаторів в ЦНС.
9. Гематоенцефалічний бар'єр.
10. Рефлекторна теорія та її основні принципи.
11. Інстинкти: визначення, класифікація.
12. Гальмування: визначення, види, значення.
13. Рефлекторний принцип будови нервової системи. Зворотній зв'язок.
14. Закономірності умовно-рефлекторної діяльності. Умови утворення умовного рефлексу. Приклади умовних рефлексів.
15. Види умовних рефлексів.
16. Властивості нервових центрів.
17. Принципи координаційної діяльності ЦНС.
18. Фізіологія збудливих тканин.
19. Поняття про подразники, їх види.
20. Спинний мозок. Зовнішня будова та внутрішня будова спинного мозку.
21. Головний мозок: топографія та загальна характеристика.
22. Довгастий мозок: топографія та будова.
23. Черепно-мозкові ядра, що розташовані у довгастому мозку: назва та область іннервації.
24. Задній мозок.
25. Будова та функції моста.
26. Мозочок: будова та функції. Патології
27. Четвертий шлуночок мозку.
28. Середній мозок: топографія, будова, функції
29. Проміжний мозок, топографія, будова, функції
30. Третій шлуночок: будова та межі.
31. Ядра проміжного мозку.
32. Загальна характеристика кінцевого мозку.
33. Борозни та звивини великих півкуль.
34. Цитоархітектоника кори мозку людини.
35. Будова кори великого мозку (характеристика прошарків клітин).
36. Локалізація функцій у корі великих півкуль.
37. Базальні ядра кінцевого мозку.
38. Бокові шлуночки мозку.
39. Екстрапірамідна система.
40. Загальна характеристика периферичної нервової системи.
41. Загальні данні про вегетативну нервову систему.
42. Симпатичний відділ вегетативної нервової системи.
43. Парасимпатичний відділ вегетативної нервової системи.

44. Ретикулярна формація.
45. Лімбічна система.
46. Провідні шляхи головного та спинного мозку.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК 2 ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

47. Фізіологічні основи мовної функції.
48. Мозкові центри мови.
49. Мова і функціональна асиметрія півкуль головного мозку.
50. Порушення мови: моторна афазія, аграфія,
51. Пам'ять і аналітико-синтетична діяльність.
52. Класифікація видів пам'яті.
53. Фізіологічні теорії пам'яті:
54. Фізіологічні методи дослідження пам'яті.
55. Порушення пам'яті: амнезії, агнозії, апраксії, афазії.
56. Увага. Функції уваги.
57. Типи уваги
58. Основні характеристики уваги.
59. Теорії уваги.
60. Розсіяність та її причини.
61. Емоції. Функції емоцій.
62. Теорії емоцій. Емоціональна напруга.
63. Типи емоцій. Класифікація емоцій за Б. Додоновим.
64. Механізм виникнення позитивних і негативних емоцій.
65. Емоційні стани та адаптація.
66. Свідомість. Функції свідомості
67. Форми виявлення свідомості. Самосвідомість.
68. Мислення. Типи мислення.
69. Форми мислення. Якості мислення
70. Сон як вітальна потреба людини.
71. Види сну. Цикли, стадії та фази сну.
72. Фізіологічні зміни під час сну.
73. Сучасні представлення про природу швидкого і повільного сну, роль швидкого сну в забезпеченні інформаційних процесів мозку.
74. Основні теорії сну.
75. Види сну: періодичний добовий; періодичний сезонний; гіпнотичний; наркотичний; патологічний. Каталепсія.
76. Сон та гіпноз.
77. Летаргічний сон. Сомнамбулізм.
78. Сновидіння.
79. Типи вищої нервової діяльності.
80. Темперамент. Типи темпераменту.
81. Патологія вищої нервової діяльності: невроз і психоз.
82. Форми неврозу: неврастенія, невроз нав'язливих станів, істерія психастенія.

«0» варіант залікового білету

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 «Психологія»

Навчальна дисципліна – **АНАТОМІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ТА ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ**
ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ №0

1. Інстинкти: визначення, класифікація. **Максимальна кількість балів – 10.**
2. Цитоархітектоника кори мозку людини **Максимальна кількість балів – 10.**
3. Порушення пам'яті: амнезії, агнозії, апраксії, афазії. **Максимальна кількість балів – 10.**
4. Види сну. Цикли, стадії та фази сну. **Максимальна кількість балів – 10**

Затверджено на засіданні кафедри м анатомії, клінічної анатомії, патоморфології та судової медицини, протокол №__ від __ 202_ р.

В.о. завідувач кафедри _____ доц. Пшиченко В.В.

Екзаменатор _____ доц. Пшиченко В.В.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Вид діяльності (завдання)	Максимальна оцінка одиниці	Кількість заходів	Сума балів
Відповіді на практичних (групових) заняттях	10	4	40
Контрольна робота	30	1	30
Складання заліку	30		30
Всього	100		100

Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента під час заліку чи екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою, прийнятою у ЧНУ імені Петра Могили.

Оцінка «**Відмінно**» - 90-100 балів ставиться за умов, якщо здобувач вищої освіти дав лаконічні і ґрунтовні відповіді на всі запропоновані йому питання. Відповідь свідчить, що здобувач вільно володіє всім матеріалом курсу, передбаченим робочою програмою, при тому, він має не розрізненні знання окремих тем курсу, а володіє ним комплексно. Здобувач уміє аргументувати свою відповідь, навести необхідні докази, приклади; аналізувати запропоновані ситуації, посилаючись на джерела інформації. Здобувач розуміє значимість відповідних знань для особистого життя та для майбутньої професійної діяльності, підтверджуючи це конкретними прикладами. Найвища оцінка ставиться також за вміння наводити протилежні підходи до оцінки тих чи інших феноменів, співставлення різних наукових позицій, уміння вести полеміку з дослідниками. Під час відповіді Здобувач має продемонструвати не репродуктивну, а творчу розумову діяльність.

Оцінка «**Добре**» - 75-89 балів ставиться за умов, якщо здобувач вищої освіти викладає відповідь на кожне питання логічно, розкриваючи основний зміст. Разом з тим, відповіді не вистачає ґрунтовності, всебічності, деякі важливі нюанси пропущенні. При доборі та наведенні фактів та прикладів здобувач припускається незначних помилок. В той же час, здобувач не розуміє актуальності висвітлюваних питань. У висловлюванні власної думки зустрічаються певні неточності. Висновки не носять повного та логічного підсумку.

Оцінка «**Задовільно**» - 60-74 балів виставляється здобувачу вищої освіти у разі, якщо він не повністю розкрив питання, або не відповів на деякі з них, що свідчить про відсутність повного комплексного засвоєння матеріалів курсу (знає лише певні теми). Відсутня ґрунтовність у розгляді питань, порушується логіка викладу питання. Здобувач не вміє аналізувати матеріал, не розуміє актуальність проблеми для сьогодення. Аргументація відповіді слабка, вибіркова, мають місце суттєві помилки у використанні фактичного матеріалу. Висновки не відбивають суті питання, або відсутні.

Оцінка «**Незадовільно**» - 21-60 балів виставляється здобувачу вищої освіти у разі, коли кожне з питань висвітлено поверхнево, або не висвітленими залишаються більшість питань. В процесі висвітлення питань допущенні значні помилки, здобувач не знає, або плутає фактичний матеріал, не здатний аналізувати основні проблеми, не демонструє творчої розумової діяльності. Власна думка і висновки відсутні.

7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Базові:

1. Анатомія людини: підручник у 3-х томах. /А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін, А.І. Парахін, О.І. Ковальчук – Вінниця: Нова Книга, 2017. Т. 2. 455 с.
2. Кабашнюк В.О. Психофізіологія: Навчальний посібник. Львів: Новий світ, 2016. 200 с.
3. Кокур О.М. Психофізіологія: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2016. 184 с.
4. Маруненко І. М. Психофізіологія: навчально-методичний посібник. К.: Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2016. 48 с.
5. Майдіков Ю.Л., Корсун С.І. Нервова система і психічна діяльність людини: Навч. посіб.-К., Магістр- XXI сторіччя, 2017. 280с.
6. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навчальний посібник. К.: Академвидав (АЛЬМА-МАТЕР), 2016. 296 с.

7.2. Допоміжні

1. Бригадир М. Особливості функціонування головного мозку людини. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2016. Випуск 2. Т.1. С.19-23.
2. Ващук О.П. Психофізіологічна діагностика особистості. Одеса: Гельветика, 2017. 108 с
3. Горго Ю. П. Психофізіологія (прикладні аспекти): Навч. посібник. К. : МАУП, 2019. 124 с.
4. Легендзевич Г. Я., Закалик Г. М. Порівняльна психологія та психофізіологія. Львів: Львівська політехніка, 2021. 216 с.
5. Філіппов М.М. Функціональна діагностика. Навчальний посібник. К.: НТУУ «КПІ», 2020. 91 с.

7.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://www.nas.gov.ua/EN/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=6641>
2. https://meduniver.com/Medical/Physiology/fiziologia_nervnoi_sistemi.html
3. <http://www.booksmed.com/fiziologiya/page/8/>